

El 14 d'abril de 1931, setanta anys després

El retorn de la república (la segona) al nostre país després de la victòria electoral de les esquerres el 14 d'abril de 1931 va possibilitar el començament de la recuperació de les institucions pròpies.

Un procés estroncat per l'alçament feixista de 1936, però sense el qual no existirien els actuals estatuts d'autonomia.

ERIC ONÉS URRÓN

Alfons XIII, ja a l'exili, espera a l'estació de París l'arribada de la família reial. Malgrat la llegenda pietosa, la realitat és que no hi va haver abdicació del monarca sinó simple exili.

Fa setanta anys d'aquell 14 d'abril de 1931. La Segona República va venir com a conseqüència del resultat advers per a la monarquia d'unes eleccions municipals, que malgrat el seu caràcter administratiu varen tenir el caràcter d'un plebiscit sobre la qüestió del règim (monarquia o república) després d'una dictadura militar de sis anys, sense eleccions de cap mena, una dictadura avalada pel rei, que per aquesta causa havia esgotat el seu crèdit democràtic quan volgué tornar al sistema constitucional anterior.

Una llegenda pietosa ha volgut atribuir la fugida d'Alfons XIII la nit del 14 d'abril de 1931 a l'esperit de sacrifici del monarca que va voler evitar una guerra civil. Però bona part dels monar-

quics declararien la guerra tan sols cinc anys després. A la història no l'interessen els sentiments ni els pensaments individuals ni que siguin dels caps d'estat, sinó els moviments col·lectius. No hi va haver abdicació del monarca sinó simple exili. És un fet que no es podia demanar a l'exèrcit que sortís al carrer per a defensar la monarquia que acabava de convocar unes eleccions decisives que havia perdut. La declaració de l'estat de guerra demanava un estat d'ànim que no es podia improvisar, existia el risc que les tropes no obeïssin els seus caps i la major part de l'oficialitat de l'exèrcit, sense ser republicana, volia mantenir-se al marge de la política després dels anys de la dictadura militar. Va ser el mateix director general de la Guàrdia Civil qui va posar-la a les

ordres el govern provisional de la República quan aquest encara no havia proclamat el canvi de règim i el cap de la Guàrdia Civil era, ni més ni menys, que el general Sanjurjo, que després es rebel·laria contra la República.

Un canvi de règim incruent. Va ser un canvi de règim incruent. Durant els cinquanta-vuit anys transcorreguts fins el 1931 des de la Primera República es-

La Lliga Regionalista, el principal partit polític catalanista fins aleshores, va jugar abans de les eleccions del 12 d'abril la carta monàrquica, però no per raons ideològiques ni de sentiment, sinó per temor que, amb una república, s'obriés un cicle revolucionari i una reacció antirevolucionària. A la vista de la guerra civil de 1936 els fets semblaven donar-li la raó, però en política cal encertar-la a curt termini no a la llarga.

va manca de recursos i de competències.

L'audàcia de Lluís Companys i de Francesc Macià en precipitar la transferència del poder després de l'èxit electoral d'ERC, va fer que es proclamés la república a Barcelona cinc hores abans que Madrid i que no fos simplement proclamada la república espanyola sinó la República Catalana dins la "Confederació de pobles ibèrics". No hi havia, però, una voluntat insurreccional efectiva. Tres dies després la República Catalana es convertia, en negociació entre Madrid i Barcelona, en un govern provisional de la Generalitat, amb la immediata absorció de les quatre diputacions provincials catalanes per la nova Generalitat i la promesa d'un estatut d'autonomia a partir del projecte que redactaria una diputació elegida pels ajuntaments catalans i que hauria de ser aprovat en referèndum, com així va ser efectivament el 2 d'agost de 1931. No hi va haver autodeterminació perquè la darrera paraula la tenien les Corts constituents republicanes, on els catalans havien d'estar en minoria i on es va imposar un retall important a les aspiracions catalanes.

El president Francesc Macià signa la proclamació de la República Catalana, entre Ventura Gassol i Joan Casanovas, el 14 d'abril de 1931. ERC havia guanyat les eleccions amb claredat.

panyola, molt pocs havien previst que la proclamació de la segona podria produir-se així. Però va ser un trencament institucional, una revolució política no violenta. Hauria estat millor que la democratització s'hagués produït conservant la monarquia en lloc de la ruptura democràtica de 1931? Es tracta d'una pregunta sense sentit històric que únicament pot formular-se la generació que ha conegut els llargs anys del franquisme, la transició de 1976 a 1982 i el 23 F. Ja hem dit que la monarquia havia esgotat el seu crèdit democràtic igual com havia perdut el poc crèdit autòndic que hagués pogut tenir entre els catalans. A aquelles altures de 1931 no resultava plausible una autonomia catalana dins una monarquia espanyola.

I Cambó i la Lliga van cometre un error el 1931 que van pagar amb el fracàs electoral i amb la seva substitució en la direcció del catalanisme polític per un partit nou, Esquerra Republicana de Catalunya, un partit encara mal soldat —era el resultat de la unió de tres grups un mes abans—, però que esdevenia a partir d'aleshores la força política hegemònica a Catalunya.

Trenta anys de lluita legal fracassada per l'autonomia de Catalunya dins la monarquia, trenta anys de possibilisme regionalista, havien deixat un regust d'esterilitat. La dictadura de Primo de Rivera havia liquidat l'any 1925 aquella Mancomunitat de Catalunya tan laboriosament aconseguida onze anys abans, el 1914, aquella Mancomunitat que havia estat tan fructífera malgrat la se-

Les primeres passes valencianes i balears vers l'autonomia política.

A València, a Castelló i a Alacant la victòria republicana també va ser superior a la prevista i es constituí el 14 d'abril a la ciutat de València una junta republicana, que va estar especialment atenta als esdeveniments de Barcelona i Macià va enviar al batlle provisional Vicent Marco Miranda un telegrama de salutació que va ser correspost amb entusiasme. El creixement del valencianisme durant els primers anys de la República va ser extraordinari. La primavera del 1936 les contradiccions del blasquisme històric semblaven superades, l'articulació política del País Valencià permetia superar els recels envers un possible centralisme de la ciutat de València i es plantejava la reivindicació d'un estatut similar al de Catalunya dins un procés de valencianització inseparable de la consciència dels lligams amb el Principat —reforçats per l'adopció de les Normes de Castelló pels escriptors valencians— i sota el li-

FAMÍLIA MARCOS

Sigfrid Blasco, Fausti Valentín i l'alcalde de València Vicente Marco Miranda, davant la porta del Govern Civil el 14 d'abril de 1931. El mateix dia s'hi va constituir la junta republicana.

deratge de les esquerres autonomistes. Però el trencament de juliol de 1936 va interrompre l'evolució.

A Mallorca, malgrat un resultat menys favorable a les forces republicanes en

les municipals del 12 d'abril de 1931, també es donà el gran pas pacíficament i, com a València, la bandera tricolor voleïà al costat de la senyera de les quatre barres al balcó de la casa consis-

torial. La pluralista Associació per a la Cultura de Mallorca intentà sumar forces en pro d'una autonomia balear. També aquí els recels de les illes menors, especialment a Menorca, retardà el procés. Les Illes encara havien donat menys pretexts que el País Valencià per a un cop militar com el del 19 de juliol, que triomfà a Mallorca –però no a Menorca– des del primer moment, però, no seria menys cruenta la repressió que en altres llocs.

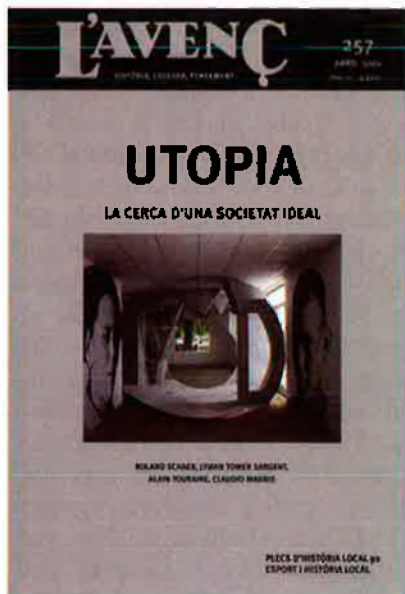
El primer govern autònom català des del 1714.

Catalunya va tenir el 1931, gràcies a l'audàcia de Macià, el primer govern autònom des del 1714. El pas era transcendental encara que els dirigents no van ser capaços de controlar la inestabilitat política, amb el rerefons d'una conflictivitat social aguda, ni van saber evitar la pendent cap a la guerra civil de 1936, que començà, cal no oblidar-ho, amb un cop militar vençut a Catalunya i avortat al País Valencià, un fet que donà pas a una revolució social que probablement no s'hauria produït sense aquell cop contrarevolucionari preventiu que volia evitar una revolució i la va precipitar. L'era dels pronunciaments a Espanya havia passat a la història. La mobilització política de masses ho impedia i també la voluntat de resistir del president Companys i del Govern de la República aquell tràgic mes de juliol de 1936.

Però aquella tarda i aquella nit esperançades del 14 d'abril de 1931, jornada d'exaltació popular incruenta als carrers, no ha de ser oblidada i no s'ha de veure la Guerra Civil com una fatalitat que s'havia de derivar necessàriament d'aquell fet. La Guerra Civil la van desencadenar cinc anys després els perdedors d'aquella jornada democràtica del 14 d'abril. Després de trenta-vuit anys de dictadura franquista, una dictadura incomparable amb la de Primo de Rivera, no hauria hagut l'Estatut català de 1979 sense la supervivència de la memòria de l'Estatut de 1932. Tampoc no existiren ni l'Estatut valencià ni el balear ni l'estat de les autonomies.

Albert Balcells

Nou número ja a la venda

abril
257

BITLLET

Vint anys perduts, *Andreu Mayayo*
Hostes vingueren, *José L. Martín Ramos*

TEMES

Les opcions de Barcelona, ahir i avui.
A propòsit dels ideals urbanitzadors d'Oriol Bohigas(1820-1823), *Ramon Grau*
Rostres en la boira. De la història narrativa a la divulgació revisionista, *Josep M. Lloró*

DOSSIER:

UTOPIA. LA CERCA D'UNA SOCIETAT IDEAL
La utopia. L'espai, el temps, la història, *Roland Schaer*
Tradicions utòpiques. Temes i variacions, *Lyman Tower Sargent*
La societat com a utopia, *Alain Touraine*
Utopia i desencant, *Claudio Magris*
Alguns grans textos utòpics i llibres de referència

ENTREVISTA

Michel Vovelle: «El mite de la revolució no és mort», *Josep M. Muñoz*

APORTACIONS, CRÒNICA, MIRADOR, NOVETATS, LLIBRES, CARTES, NOTÍCIES, AGENDA

PLECS D'HISTÒRIA LOCAL (92):
Esport i història local

Venda en llibreries i per subscripció

L'AVENÇ
Consell de Cent, 278 1r 2a
08007 Barcelona - 93 488 34 82
avenc@retemail.es
http://www.lavenc.com